

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी.
माननीय न्यायाधीश श्री डम्बरबहादुर शाही
आदेश

०६९-WO-१३९४

विषय:- उत्प्रेषण र प्रतिषेध।

बारा जिल्ला, लिपनिमाल गा.वि.स.वडा नं.९ चैनपुर शिवपुर घर भई हाल काठमाडौँ
जिल्ला, कीर्तिपुर न.पा. डेरा गरी बस्ने नगेन्द्र राउत कुर्मीको छोरा अधिवक्ता
सुनिलकुमार पटेल -----१ निवेदक
बारा जिल्ला, छतवा गा.वि.स.वडा नं.२ घर भई हाल भक्तपुर जिल्ला, मध्यपुर ठिमी
न.पा. डेरा गरी बस्ने राम अयोध्या प्रसादको छोरा अधिवक्ता अजयकुमार स्वर्णकार १

विरुद्ध

सम्माननीय अन्तरिम चुनावी मन्त्रिपरिषद्का अध्यक्ष तथा प्रधानमन्त्री तथा
मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरवार, काठमाडौँ -----१
संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौँ -----१ विपक्षी
अर्थ मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौँ -----१
भानु प्रतिष्ठान, सिनामंगल, काठमाडौँ -----१

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम यस
अदालतमा दर्ता हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यसप्रकार छ:-

१. हामी निवेदक देशको प्रत्येक भाषा, धर्म, संस्कृतिको सम्मान साथै आफ्नो भाषा, धर्म र
संस्कृतिको संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकास गर्नु असल नागरिकको कर्तव्य हुनुको साथै नागरिक
हक पनि हुन्छ। सबै मिलेर सबै भाषा धर्म संस्कृतिको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा देशको
विकास हुनुपर्छ भन्ने कुरामा विश्वास राख्ने नेपाली नागरिक हौं। सोही क्रममा हामी अरुको
भाषा संस्कृतिको सम्मान गर्दै आफ्नो भाषा संस्कृतिको विकासको लागि विगत १० वर्षदेखि

लागि परिरहेको छौं। यसै क्रममा भोजपुरी भाषा, संस्कृतिको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्दै नेपाल भोजपुरी विद्यार्थी समाजको महासचिवको पद निवेदक मध्येका सुनिल कुमार पटेलले सम्हाल्दै आउनु भएको छ। मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७०/०३/२० गतेको निर्णयले एउटा निजी गैरसरकारी संस्था भानु प्रतिष्ठानलाई रु.१५,००,०००।-(पन्ध्र लाख रुपैयाँ) दिने निर्णय गरेको भन्ने कुरा विभिन्न समाचारको माध्यमबाट थाहा पाई के कसरी यति ठुलो रकम निजी गैरसरकारी संस्थालाई दिने निर्णय गरियो भनी मन्त्रिपरिषद् सचिवालय तथा संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयमा बुझ्न जाँदा निर्णयको प्रतिलिपि दिन मिल्दैन भनी भनेकोमा सम्बन्धित मन्त्रालयमा लिखितरूपमा निवेदन दर्ता गर्दा पनि निर्णयको प्रतिलिपि दिन मिल्दैन भनी जानकारी दिएकोले नेपाल बहुभाषिक, बहुसाँस्कृतिक, बहुजातीय मुलुक भएकोले सबै भाषा, संस्कृति तथा साहित्यको संरक्षण, सम्बर्द्ध र विकास गर्ने कुरालाई मुख्य उद्देश्य बोकेको नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानलाई कुनै किसिमको थाहा जानकारी नदिई र भाषा, संस्कृति र साहित्यको क्षेत्रमा विशेष योगदान पुऱ्याउँदै आएको नेपाल सरकारको अंग (नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान) लाई बहिष्करणमा पारी स्वच्छाचारी ढंगबाट एक निजी गैरसरकारी संस्थालाई त्यत्ति ठुलो रकम दिने निर्णय गरेको र अरु भाषाभाषी, जातजाती, संस्कृति बोकेको समुदायसँग विदेभ गरी एकलौटी ढंगबाट मन्त्रिपरिषद्को निर्णय संविधान र कानून विपरीत रहेको र यो विषय सार्वजनिक सरोकारको विषयसमेत भएकोले यस सम्मानित अदालतलाई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७ (२) ले दिएको अधिकार अन्तर्गत यो निवेदन गर्न आएको छौं। देशका विभिन्न भाषा, कला, संस्कृति, साहित्य जस्ता विभिन्न विधा र क्षेत्रलाई संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकास गर्ने उद्देश्यका साथ नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान ऐन, २०६४ बमोजिम स्थापित एक अभिछिन्न उत्तराधिकारवाला स्वशासित संस्था हुँदाहुँदै सो निर्णयले एउटा निजी गैरसरकारी संस्थालाई उक्त रकम दिने निर्णय सिद्धान्त, नीति, नियम आदिको विपरीत छ। साथै निर्वाचनको पवित्र उद्देश्यका साथ गठन भएको पूर्व कर्मचारीहरूको सरकार वार्षिक बजेटको मुखमा आफ्ना नजिकका संघ संस्थालाई स्वच्छाचारी ढंगले रकम बाँड्नु नेपालको अन्तरिम संविधानको मर्म र भावनाको विपरीतको साथै करदाताको पैसालाई स्वच्छाचारी ढंगले दिएको देखिन्छ। मन्त्रिपरिषद्को उपर्युक्त निर्णय नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३ र ५(१) विपरीत र मौलिक हकहरू धारा १३(२) १३(३) र धारा २१ को समेत विपरीत देखिन्छ। साथै धारा ३३(घ) को दायित्व धारा ३४(४) र ३४(५) को सिद्धान्त र धारा ३५ (३) को नीतिको समेत विपरीत छ। त्यसैले ऐ. संविधानको धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम प्रस्तुत रिट

निवेदन लिई उपस्थित भएको छौं। अतः यस सम्मानित अदालतबाट नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम असाधारण अधिकारक्षेत्र ग्रहण गरी विपक्षीहरूको मिति २०७०/०३/२० गतेको निर्णय उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी र उक्त रकम जुनसुकै अवस्थामा भएपनि त्यस अनुसारको कार्य नगर्न नगराउन प्रतिषेधको समेत आदेश जारी गरिपाउँ। साथै प्रस्तुत मुद्दाको अन्तिम कारवाही र किनारा नलागदै विपक्षीहरूको उक्त निर्णयहरू कार्यान्वयन हुन गएमा उक्त रकम खर्च भई राज्यको ढुकुटी दुरुपयोग हुन जाने र त्यसको परिपूर्ति गर्न नसकिने गरी अपुरणीय क्षति हुन जाने र नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ र नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान ऐन, २०६४ को प्रत्यक्ष उल्लंघन हुने भएको र निवेदनमा माग गरिएको पूर्णन्याय प्राप्त हुन नसक्ने र निवेदनको औचित्य माथि प्रश्न चिन्ह खडा हुन सक्ने भएकोले सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१(१) बमोजिम विपक्षीहरूको नाममा उक्त निर्णय कार्यान्वयन नगर्न नगराउनु भनी अन्तरिम आदेशसमेत जारी गरी पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको निवेदनपत्र।

२. निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो? आदेश जारी हुनु नपर्ने भए सोको आधार र कारण खुलाई आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटाका म्यादबाहेक १५ (पन्ध्र) दिनभित्र विपक्षी नं.४ ले आफैं वा कानूनबमोजिमको आफ्नो प्रतिनिधिमार्फत लिखित जवाफ लिई उपस्थित हुनु तथा विपक्षी नं.१, २ र ३ का हकमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यलयमार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी यो आदेश र रिट निवेदनको एकप्रति नक्कल साथै राखी विपक्षीहरूका नाममा म्याद सूचना जारी गरी लिखित जवाफ परेपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार गरी पेस गर्नु। निवेदकले अन्तरिम आदेश माग गरेतर्फ विचार गर्दा निवेदकलाई तत्काल अपुरणीय क्षति पुग्न जाने स्थित नदेखिएकोले अन्तरिम आदेश गरिरहन परेन भन्ने बेहोराको यस अदालतबाट भएको कारण देखाउ आदेश।
३. सबै मिलेर सबै भाषा, धर्म, संस्कृतिको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरेमा समग्रमा देशकै विकास हुन्छ भन्ने मान्यता सरकारको रहेको छ। यस अनुरूप भाषा, संस्कृति साहित्य, कलाको संरक्षणका लागि राज्यले पहल गर्दै आइरहेको छ। त्यसो त भाषा र संस्कृतिको विकासमा स्रस्टाको योगदान उच्च रहने गर्दछ। पुरस्कार, सम्मान तथा आर्थिक सहायताले पनि संरक्षणको पहललाई सहयोग पुऱ्याउने मान्यता र विश्वास सरकारको रहेको छ। यसै तथ्यलाई मध्यनजर गर्दै विभिन्न भाषा र संस्कृतिमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याएका र पुऱ्याउँदै आएका साधक, सर्जक, स्रष्टा, विभूतिहरूलाई सरकारले विगतदेखि नै साधन र स्रोतले सम्भव भएसम्म सम्मान र सम्बर्द्धन गर्दै आइरहेको उदाहरण विगतका तथ्यबाट पनि प्रष्टिएको छ।

सबै जात र भाषीका साझा फूलबारीका रुपमा रहेका नेपालका धेरै मालीहरू मध्ये एक विशिष्ट माली आदिकवी भानुभक्तलाई कुनै जात विशेष, व्यक्ति विशेष वा वर्ग विशेषका रुपमा नहेरी नेपालीले साझा रुपमा उहाँको सम्झना गरेमा अवश्य पनि समाजको हित सम्भव हुन्छ। उनका किर्तिहरू नेपाली भाषामा मात्र नभई भोजपुरी, मैथली, अवधी, तामाङ र अङ्ग्रेजी भाषा लगायत अन्तराष्ट्रिय स्तरमा विभिन्न भाषामा समेत छापिई सकेका छन्। यसै पक्षलाई हृदयाङ्गम गरी नेपाली भाषा र संस्कृतिको श्री वृद्धिमा पुर्‍याएको अतुलनीय योगदानका खातिर मन्त्रिपरिषद्ले आदिकवि भानुभक्त आचार्यको दुई शतवार्षिक समारोह मनाउनका लागि उनको स्मृतिमा स्थापित भानु प्रतिष्ठानका लागि १५ लाख रुपैयाँ आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउने निर्णय गरेको हो। साधन स्रोत लगायतका कारणबाट एकै पटक सबै भाषा र संस्कृतिलाई समेट्न सकिने नहुँदा आगामी दिनमा पनि सबै भाषा, संस्कृतिका संरक्षण, सम्बर्द्धनका खातिर यस्तै प्रकारका सहयोग र सम्मानका प्रक्रिया जारी राखी राख्न सरकार तत्पर रहेको हुँदा प्रस्तुत विषयलाई लिएर यस मन्त्रालय समेतको नाममा कुनै आदेश जारी हुनुपर्ने होइन। तसर्थ, प्रस्तुत रिट निवेदन खारेजयोग्य भएको हुँदा खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको तर्फबाट सचिव शान्ताराज सुवेदीले यस अदालतमा पेस गरेको लिखित जवाफ।

४. भानु प्रतिष्ठानलाई अनुदान उपलब्ध गराउने विषयको संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको नं.२०/१५-०७०/३/१२ को प्रस्ताव मं.प.बै.सं. १५/०७० मिति २०७०/०३/२० गतेको मन्त्रिपरिषद्को बैठकमा पेस हुँदा त्यसमा नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्ले श्री भानु प्रतिष्ठानलाई द्विशतवार्षिक समारोह मनाउनका लागि रु.पन्ध्र लाख मात्र आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको नाममा निकास दिने निर्णय भएको हो। नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३५ को उपधारा (३) मा "विभिन्न धर्म, संस्कृति, जाति, समुदाय, सम्प्रदाय, उत्पत्ति र भाषा भाषीहरूका विच समानता एवं सहअस्तित्वका आधारमा स्वस्थ र सुमधुर सामाजिक सम्बन्ध विकसित गरी सबैको भाषा, साहित्य, लिपि, कला र संस्कृतिको समान विकासद्वारा देशको सांस्कृतिक विविधता कायम राखी राष्ट्रिय एकतालाई सुदृढ गर्ने नीति राज्यले अवलम्बन गर्नेछ।" भन्ने व्यवस्था रहेको छ। राज्यको सोही नीति अनुसार नेपाल सरकारले विविध भाषा, भाषा, धर्म, संस्कृति, साहित्य कला आदिको विकासको लागि योगजा नीति तथा कार्यक्रममार्फत विभिन्न काम कारवाही गर्दै आईरहेको छ। यस क्रममा बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक विशेषयुक्त हाम्रो मुलुकको यथार्थतालाई मनन गरी

नेपाल सरकारले समय समयमा आवश्यकता र औचित्यका आधारमा विभिन्न संघ संस्थाहरूलाई प्रचलित कानूनबमोजिम आर्थिक सहायतासमेत प्रदान गर्दै आइरहेको छ। नेपाल सरकारले राष्ट्रिय विभुती घोषणा गरेको नेपाली साहित्यका आदिकवि भानुभक्तको द्विशतवार्षिक समारोह मनाउन, पूर्णकदको चित्र निर्माण, परिचय पुस्तिका प्रकाशन, बुलेटिन प्रकाशन लगायत कार्यक्रम सञ्चालन गर्न संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको नाममा मन्त्रिपरिषद्को निर्णयबमोजिम नै रकम प्रदान गरिएको हो। नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३५ ले अवलम्बन गरेको राज्यको नीति बमोजिम भाषा, धर्म, संस्कृति, साहित्यको संरक्षण गर्ने कार्य नेपाल सरकारको कार्यक्षेत्र (Executive Domain) भित्र पर्ने विषय हो। आवश्यकता र औचित्यका आधारमा प्रचलित कानूनबमोजिम नेपाल सरकारले कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थालाई आर्थिक सहायता दिने वा नदिने भनी विवेकसम्मत निर्णय गर्न सक्षम नै रहेको हुँदा यस्तो विषय न्यायिक निरूपणको विषयभित्र नपर्ने र यस प्रकृतिको निर्णयबाट कोही कसैको संविधान र प्रचलित कानून बमोजिमको हक वा अधिकार माथि कुनै प्रकारको आघात वा हस्तक्षेप नहुँने भएकोले रिट खारेजभागी छ भन्नेसमेत बेहोराको मन्त्रिपरिषद्का अध्यक्ष, खिलाराज रेग्मीले यस अदालतमा पेस गरेको लिखित जवाफ।

५. विपक्षीले रिट निवेदनमा उल्लेख गर्नु भएको जस्तो नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३ र ५ तथा मौलिक हकहरू १३(२), १३(३) र धारा २१ साथै धारा ३३(घ), ३४(४), ३४(५) र ३५(३) को विपरीत कुनै पनि काम कारवाही नभएको अवस्थामा सम्मानित अदालतले असाधारण अधिकारक्षेत्र ग्रहण गरी अदालतमा प्रवेश गर्न नमिल्ने भएको हुँदा रिट निवेदन खारेजभागी छ। अस्पष्ट गोलमटोल रुपमा वास्तविक तथ्यलाई लुकाएर सफा हात नलिई हचुवा किसिमले त्रुटिपूर्ण रुपमा दायर भएको उत्प्रेषण र प्रतिषेधको रिट निवेदन खारेज गरी अलग फुर्सद दिलाई पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको भानु प्रतिष्ठान सिनामंगलको अख्तियारप्राप्त अध्यक्ष ब्रतराज आचार्यले यस अदालतमा पेस गरेको लिखित जवाफ।
६. विपक्षी रिटनिवेदकले यस मन्त्रालय समेतलाई विपक्षी बनाउनु भएको छ। तर विपक्षी बनाउनु पर्नाको खास कारण रिट निवेदनमा कहीं कतै खुलाउन सक्नु भएको छैन। मन्त्रालयको कुन काम कारवाहीबाट विपक्षीको हकअधिकारमा के कस्तो आघात पर्न गएको हो सोको पुष्टि गर्न नसक्नु भएकोले यो रिट निवेदन खारेजयोग्य छ। श्री भानु प्रतिष्ठानलाई द्विशतवार्षिक समारोह मनाउनका लागि रु.पन्ध्र लाख आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन यस

मन्त्रालयको नाममा निकास दिने मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७०/०३/२० मा निर्णय भएबमोजिम उक्त संस्थालाई रकम उपलब्ध गराइएको हो भन्नेसमेत बेहोराको संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको तर्फबाट नि. सचिव रञ्जनकृष्ण अर्यालले यस अदालतमा पेस गरेको लिखित जवाफ ।

७. नियमबमोजिम आजको पेसी सूचीमा चढी पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा रिट निवेदन सहितको सम्पूर्ण कागजातहरू अध्ययन गरी निवेदकको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् अधिवक्ता श्री सुनिल कुमार पटेलले मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७०/०३/२० गतेको निर्णयले एउटा निजी गैरसरकारी संस्था भानु प्रतिष्ठानलाई रु.१५,००,०००।-(पन्ध्र लाख रुपैयाँ) दिने निर्णय उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी र उक्त रकम जुनसुकै अवस्थामा भएपनि त्यस अनुसारको कार्य नगर्नु नगराउनु भनी प्रतिषेधको समेत आदेश जारी गरी पाउँ भनी तथा विपक्षीहरूको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् सह-न्यायाधिवक्ता श्री श्याम कुमार भट्टराईले राष्ट्रिय विभूतीको स्वीकृत परिधिभित्र रही आफ्नो कार्यक्रम गरी उक्त रकम खर्च भइसकेकोले रिट निवेदनको प्रयोजन समाप्त भइसकेको देखिएकोले रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भनी गर्नु भएको बहससमेत सुनियो ।
८. उपर्युक्त दुवै पक्षको बहस जिकिरसमेत सुनी रिट निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी हुने हो वा हईन? सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।
९. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७०/०३/२० गतेको निर्णयले एउटा निजी गैरसरकारी संस्था भानु प्रतिष्ठानलाई रु.१५,००,०००।—(पन्ध्र लाख रुपैयाँ) दिने निर्णय गरेको कुरा समाचार माध्यमबाट थाहा पाएकोले एउटा निजी गैरसरकारी संस्थालाई उक्त रकम दिने निर्णय सिद्धान्त, नीति र नियम विपरीत भएको हुँदा मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७०/०३/२० को निर्णय उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी उक्त रकम जुनसुकै अवस्थामा भएपनि त्यस अनुसारको कार्य नगर्नु नगराउनु भनी प्रतिषेधको आदेशसमेत जारी गरी पाउँ भन्ने रिट निवेदकको मुख्य मागदावी रहेको देखिन्छ ।
१०. विभिन्न भाषा र संस्कृतिमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याएका र पुऱ्याउँदै आएका साधक, सर्जक, स्रष्टा, विभूतिहरूलाई सरकारले विगतदेखि नै साधन र स्रोतले सम्भव भएसम्म सम्मान र सम्बर्द्धन गर्दै आइरहेको उदाहरण विगतका तथ्यबाट पनि प्रष्टिएकै छ । सबै जात र भाषीका साझा फूलबारीका रूपमा रहेका नेपालका धेरै मालीहरू मध्ये एक विशिष्ट माली आदिकवी भानुभक्तलाई कुनै जात विशेष, व्यक्ति विशेष वा वर्ग विशेषका रूपमा नहेरी नेपालीले साझा रूपमा उहाँको सम्झना गरेमा अवश्य पनि समाजको हित सम्भव हुन्छ । उनका किर्तिहरू

- नेपाली भाषामा मात्र नभई भोजपुरी, मैथली, अवधी, तामाङ र अङ्ग्रेजी भाषा लगायत अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा विभिन्न भाषामा समेत छापिई सकेका छन्। यसै पक्षलाई हृदयाङ्गम गरी नेपाली भाषा र संस्कृतिको श्री वृद्धिमा पुऱ्याएको अतुलनीय योगदानका खातिर मन्त्रिपरिषद्ले आदिकवि भानुभक्त आचार्यको दुई शतवार्षिक समारोह मनाउनका लागि उनको स्मृतिमा स्थापित भानु प्रतिष्ठानका लागि १५ लाख रुपैयाँ आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउने निर्णय गरेको हो। साधन स्रोत लगायतका कारणबाट एकै पटक सबै भाषा र संस्कृतिलाई समेट्न सकिने नहुँदा आगामी दिनमा पनि सबै भाषा, संस्कृतिका संरक्षण, सम्बर्द्धनका खातिर यस्तै प्रकारका सहयोग र सम्मानका प्रक्रिया जारी राखी राख्न सरकार तत्पर रहेको हुँदा प्रस्तुत विषयलाई लिएर यस मन्त्रालय समेतको नाममा कुनै आदेश जारी हुनुपर्ने होइन। रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको तर्फबाट सचिव शान्ताराज सुवेदीले साथै अन्य विपक्षीहरूको छुट्टाछुट्टै लिखित जवाफ रहेको देखिन्छ।
११. यस सम्बन्धमा प्रस्तुत रिट निवेदनको मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागजातहरू अवलोकन गर्दा, भानु प्रतिष्ठानलाई अनुदान उपलब्ध गराउने विषयको संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको नं.२०/१५-०७०/३/१२ को प्रस्ताव मं.प.बै.सं.१५/०७० मिति २०७०/०३/२० गतेको मन्त्रिपरिषद्को बैठकमा पेस हुँदा त्यसमा नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट श्री भानु प्रतिष्ठानलाई द्विशतवार्षिक समारोह मनाउनका लागि रु.पन्ध्र लाख मात्र आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको नाममा निकास दिने निर्णय भएको देखियो।
१२. नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३५ को उपधारा (३) मा "विभिन्न धर्म, संस्कृति, जाति, समुदाय, सम्प्रदाय, उत्पत्ति र भाषा भाषीहरूका विच समानता एवं सहअस्तित्वका आधारमा स्वस्थ र सुमधुर सामाजिक सम्बन्ध विकसित गरी सबैको भाषा, साहित्य, लिपि, कला र संस्कृतिको समान विकासद्वारा देशको सांस्कृतिक विविधता कायम राखी राष्ट्रिय एकतालाई सुदृढ गर्ने नीति राज्यले अवलम्बन गर्नेछ।" भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको देखिन्छ।
१३. उपर्युक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार, राज्यको सोही नीति अनुसार नेपाल सरकारले विविध भाषा, भाषा, धर्म, संस्कृति, साहित्य कला आदिको विकासको लागि योगजा नीति तथा कार्यक्रममार्फत विभिन्न काम कारवाही गर्दै आइरहेको देखिन्छ। यस क्रममा बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक विशेषयुक्त हाम्रो मुलुकको यथार्थतालाई मनन गरी नेपाल सरकारले समय समयमा आवश्यकता र औचित्यका आधारमा विभिन्न संघ

संस्थाहरूलाई प्रचलित कानूनबमोजिम आर्थिक सहायतासमेत प्रदान गर्दै आइरहेको पाईन्छ। नेपाल सरकारले राष्ट्रिय विभुती घोषणा गरेको नेपाली साहित्यका आदिकवि भानुभक्तको द्विशतवार्षिक समारोह मनाउन, पूर्णकदको चित्र निर्माण, परिचय पुस्तिका प्रकाशन, बुलेटिन प्रकाशन लगायत कार्यक्रम सञ्चालन गर्न संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको नाममा मन्त्रिपरिषद्को निर्णयबमोजिम नै रकम प्रदान गरिएको देखिन्छ। नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३५ ले अवलम्बन गरेको राज्यको नीति बमोजिम भाषा, धर्म, संस्कृति, साहित्यको संरक्षण गर्ने कार्य नेपाल सरकारको कार्यक्षेत्र (Executive Domain) भित्र पर्ने विषय हो। आवश्यकता र औचित्यका आधारमा प्रचलित कानूनबमोजिम नेपाल सरकारले कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थालाई आर्थिक सहायता दिने वा नदिने भनी विवेकसम्मत निर्णय गर्न सक्षम नै रहेको हुँदा यस्तो विषय न्यायिक निरूपणको विषयभित्र नपर्ने र यस प्रकृतिको निर्णयबाट कोही कसैको संविधान र प्रचलित कानून बमोजिमको हक वा अधिकार माथि कुनै प्रकारको आघात वा हस्तक्षेप नहुने देखिएको साथै राष्ट्रिय विभुतीको स्वीकृत परिधिभित्र रही रकमसमेत खर्च भइसकेको देखिएकोले प्रस्तुत रिट निवेदनको औचित्य नै समाप्त भइसकेको देखिएकोले निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी गरी रहनु परेन।

१४. अतः माथि विवेचित आधार र कारणहरू समेतबाट प्रस्तुत रिट निवेदनको प्रयोजन नै समाप्त भइसकेको देखिएकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। प्रस्तुत रिट निवेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी प्रस्तुत आदेश विद्युतीय प्रणालीमा अपलोड गरी मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाइदिनू।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: लोकबहादुर हमाल

स.क.अ.: रवि दुवाल

इति सम्बत् २०७५ पुष ४ गते रोज ४ शुभम् ..... ।